

ces. Ze vermoordden zelfs de vorst van het gebied, Mushaidi Ngelengwa, een naam die de Belgen verbasterden tot Msiri.

De koloniale geschiedschrijving schildert Msiri af als een brute, gewelddadige despoot. Maar we hebben een Afrikaanse visie op hem. Zijn zoon Mukanda Bantu beschreef het leven van zijn vader in zijn memoires.

Mushaidi Ngelengwa alias Msiri, de man die van geen Belgen wou weten

Mushaidi was oorspronkelijk afkomstig uit het gebied ten oosten van het Tanganyikameer (nu West-Tanzania). Hij was er samen met de Swahili van de kust actief in de handel in ivoor en koper, en secundair ook in slaven. Hij besliste echter om naar het gebied van de kopermijnen te trekken en zich daar te vestigen. Mukanda Bantu vertelt het zo:

‘Bij de Luapularivier ontmoette Mushaidi een vorst genoemd Kazembe Kinyanta. Die zei hem: “Welkom hier, maar leer mij enkele van uw remedies tegen ziekten.” Mushaidi gaf hem remedies tegen onder meer de pokken. Inenting was in Mushaidi’s streek van origine al bekend: je maakte enkele sneetjes in de huid op het voorhoofd, waar de neus begint, en smeert ze in met een mengsel van olie en etter uit een pestbuil van een zieke. Het werd *kutema lulindi* (‘beschermende insnijding’) genoemd. Mushaidi kende Kazembe Kinyanta want die handelde met de Zanzibari’s in geweren, munitie en balen stof.

Daarna trok Mushaidi naar vorst Katanga. Die ontving hem met open armen en gaf hem twee *mukuba wa matwi*, lange koperen staven van 90 centimeter lang en 6 centimeter breed met aan de uiteinden twee

dwarstaven van ieder 20 centimeter. Daarop installeerde Mushaidi zich bij Katanga. Na de dood van Katanga volgde hij hem op.

Later trok Mushaidi ook naar vorst Pande. Die was oud en voelde zijn einde naderen. Hij schonk Mushaidi de *amande*-schelp en bij het volk van Pande, de Basanga, staat die gelijk met de kroon van Europese vorsten.'

Mushaidi bouwde zijn rijk op door een voor een de kleinere bestaande gemeenschappen op te slorpen. De vorsten van de opgeslorpte rijken of hun opvolgers bleven echter op post als een soort gouverneurs van Mushaidi.

Mushaidi's hoofdstad Bunkeya maakte indruk op de eerste missionarissen die er arriveren. Ze noemden de stad het 'neger-Londen'. Rond de stad en overal in zijn gebied legde Mushaidi plantages van maniok, zoete aardappelen en yam aan. Die werden op overheidsbevel geïrrigeerd tussen januari en maart.

Verder vaardigde Mushaidi wetten uit en stelde rechtsprocedures in. Nutteloze en bijgelovige gewoonten schafte hij af. De doodstraf werd beperkt en kon afgekocht worden door het betalen van een schadevergoeding aan het slachtoffer.

Mushaidi organiseerde de ivoorhandel, de zoutwinning en de mijnbouw. Op de kopermijnen werd toegezien door een vrouw, de *inafumu* ('moeder van de vorst'). Zowel op ivoor, koper als zout hief hij hoge belastingen, in ruil kenden zijn onderdanen geen wetteloosheid of willekeur meer.

Het portret dat zijn zoon van hem ophangt, klopt dus helemaal niet met wat de koloniale geschiedschrijving over Mushaidi zegt. De memoires van Mukanda Bantu werden dan ook gemarginaliseerd en zelden aangehaald.

Ook hoe Mushaidi aan zijn einde kwam, laat ik zijn zoon vertellen.

‘Toen de derde Belgische expeditie Mushaidi vroeg om zich onder de hoede en de autoriteit van Leopold II te stellen, antwoordde hij: “Ik heb geen bescherming nodig. Ik ben de grootste koning van Afrika. Men zegt dat ik een despoot ben, maar ik regeer volgens de gewoonten van mijn volk.”

Na wat gepalaver deed hij zagezegd een toegeving: “Oké, ik wil uw vlag aanvaarden, maar wat jullie bij hebben is veel te klein. Kom eens terug met een groter exemplaar.”

Het antwoord was duidelijk: “Als je onze vlag niet wil accepteren, dan zullen we je met geweld verplichten om dat te doen.”

Enkele dagen later arriveerde de tweede in commando van de expeditie, Omer Bodson, aan het hof van Mushaidi.

‘De blanke man Bodson kwam bij Mushaidi en zei: “Mushaidi, kom en sluit een vriendschapsverdrag met uw vriend hier.”

Mushaidi antwoordde: “Wacht, ik roep mijn zonen om mij bij te staan. Ik ben een groot vorst en we zullen dat morgen regelen.”

Daarop antwoordde de blanke: “Nee, dat moet nu gebeuren!”

Mushaidi sprak: “Ik merk aan uw toon dat gij alles behalve als vriend komt, gij wilt mij doden.”

Toen ontstond er ruzie en de blanke trok zijn pistool en schoot op Mushaidi. Die probeerde nog zijn huis te bereiken maar viel dood neer. Daarop schoot

een zoon van Mushaidi, Masuka, de blanke dood en de soldaten die bij de blanke waren schoten daarop ook Masuka dood. Toen zond Stairs, de leider van de Belgische expeditie, soldaten met de opdracht om de blanke en Msiri bij hem te brengen. Ze droegen de blanke in een hangmat maar Mushaidi werd over de grond gesleept. Toen hakten ze zijn hoofd af en staken het op een stok van de pallissade van het fort van de blanken.’

Van toen af was niet alleen het koper Belgisch maar werd het Swahili verplicht met het Latijnse in plaats van het Arabische alfabet geschreven en werden alle mosliminvloeden geweerd.

Het graf van Musbaidi in Bunkeya.

(ARCHIEF AUTEUR)